

# Prioriteiten voor het economisch en budgettair beleid

1 juli 2024

# Overzicht



**Na jaren van crisisbeheer is het tijd om de structurele uitdagingen aan te pakken**



De houdbaarheid van de overheidsfinanciën verzekeren is de topprioriteit



De overheden moeten zorgen voor een omgeving waarin op duurzame wijze welvaart kan worden gecreëerd

# De Belgische economie ging door een turbulente periode

## Drie grote schokken ...

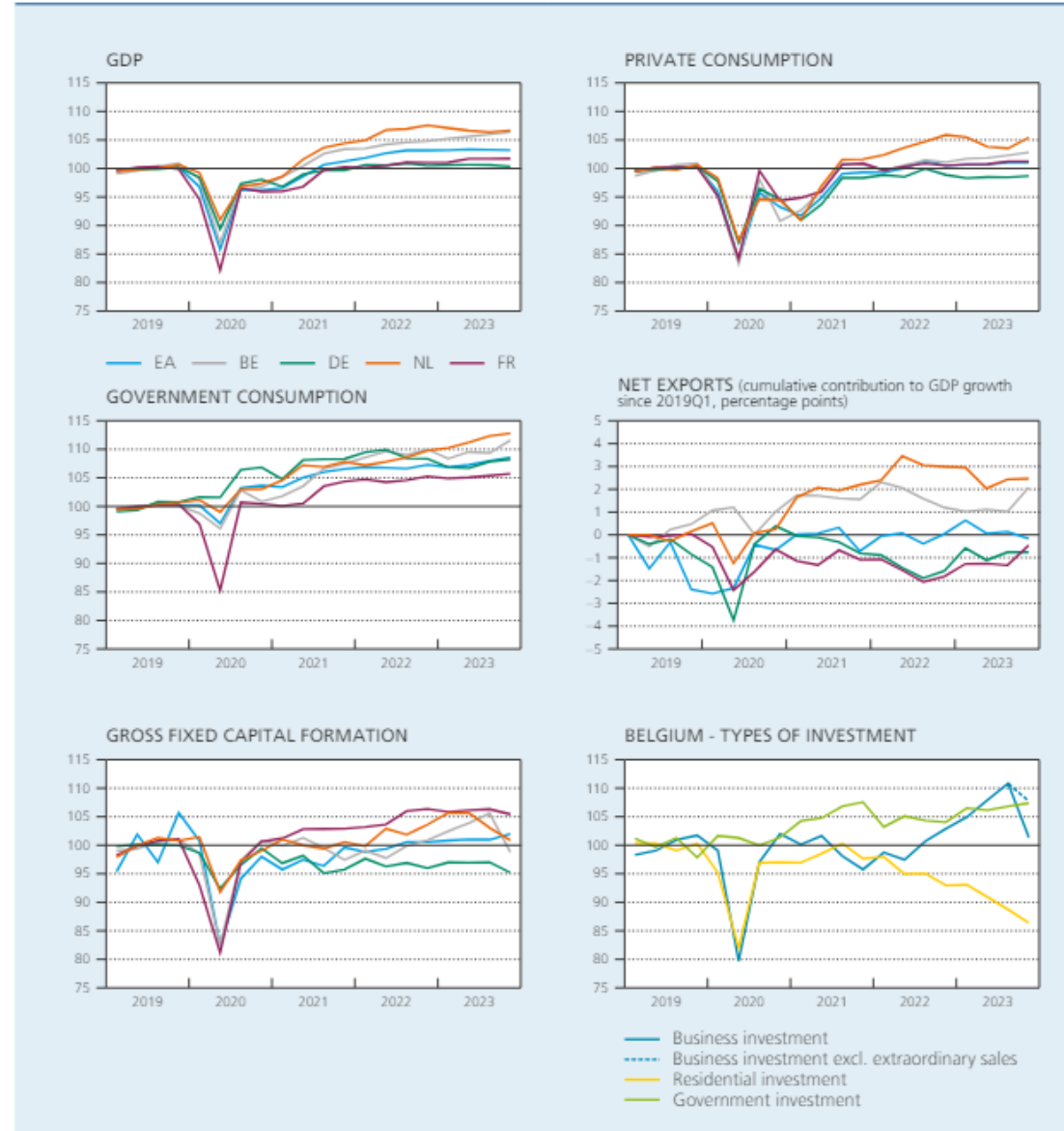
- Pandemie
- Russische inval in Oekraïne en energiecrisis
- Forse ommezwaai in het monetair beleid na een periode van erg lage rentes

## ... die de Belgische economie behoorlijk goed wist te verteren.

- Economische groei was hoger dan in het eurogebied en de meeste buurlanden, met sterke groei van de overheidsconsumptie
- Robuuste werkgelegenheid maar arbeidsschaarste en te weinig mensen aan het werk
- Gezondere financiële situatie van de private sector
- Lopende rekening bleef dicht bij een evenwicht, in lijn met de situatie sinds 2008 (overschotten voordien)

# De economie groeide sneller dan in het eurogebied

Reële bbp en zijn componenten  
(2019 = 100)



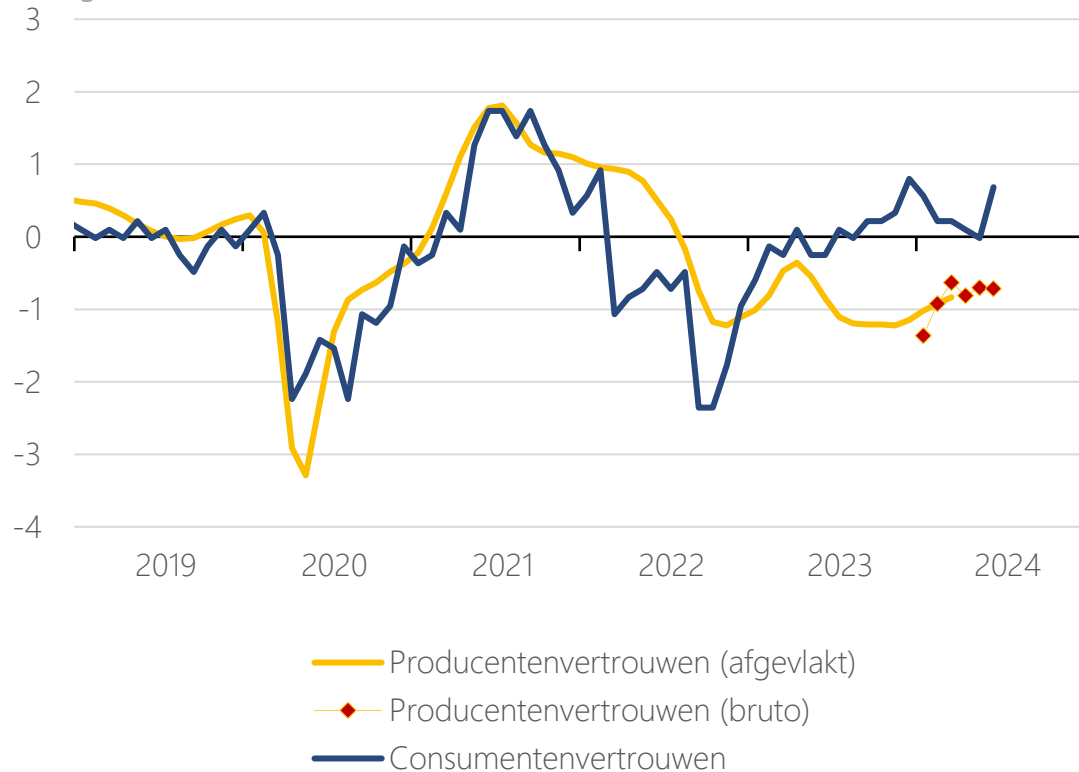
# Stabiele groei en dalende inflatie bieden kansen om te hervormen

Veranderingspercentages, tenzij anders vermeld	2022	2023	2024r	2025r	2026r
Reëel bbp	3,0	1,4	1,2	1,2	1,4
<i>Gezinsconsumptie</i>	3,2	1,4	1,8	1,6	1,5
<i>Bedrijfsinvesteringen</i>	1,1	7,6	2,6	2,7	2,8
<i>Netto-uitvoer (bijdrage aan groei)</i>	0,1	-0,6	-0,6	-0,4	-0,3
Totale inflatie (HICP)	10,3	2,3	3,9	2,4	1,2
Onderliggende inflatie	4,0	6,0	3,0	1,8	1,6
Werkgelegenheid	2,1	0,8	0,4	0,6	0,8
Werkloosheidsgraad (% van actieve bevolking)	5,6	5,6	5,7	5,8	5,7
Begrotingssaldo (% van bbp)	-3,6	-4,4	-4,8	-5,3	-5,5
Overheidsschuld (% van bbp)	104,3	105,2	105,6	108,1	110,7

# Groeivoorzichten op korte termijn: geen grote schokken verwacht

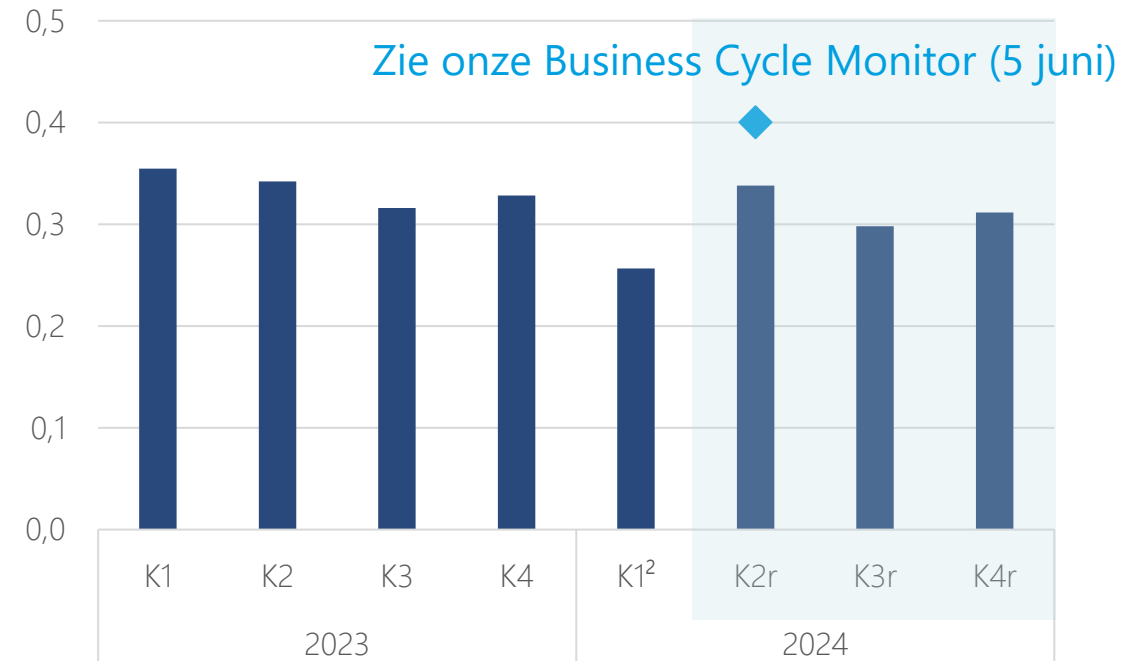
## Vertrouwensindicatoren

(de meest recente observatie is voor juni, antwoorden werden genormaliseerd<sup>1</sup>)



## Reële bbp-groei

(kwartaal-op-kwartaal veranderingspercentages)



Bronnen: INR, NBB.

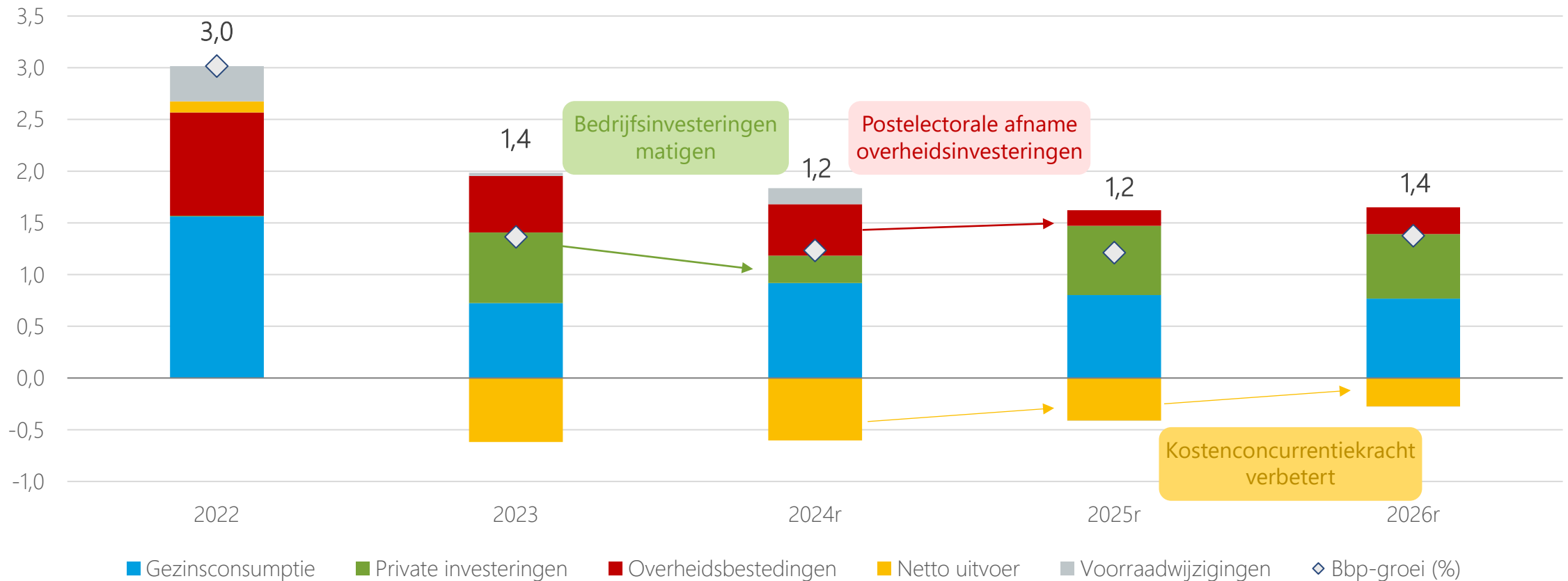
<sup>1</sup> Het antwoordensaldo werd genormaliseerd door er het langetermijngemiddelde (sinds 1990) van af te trekken en te delen door de standaardafwijking.

<sup>2</sup> Op de cutoff datum van deze projecties was de INR-flashraming voor het eerste kwartaal beschikbaar (0,26 %). De cijfers werden intussen licht herzien door het INR (0,27 % - publicatie 28 juni).

# De bbp-groei neemt eerst wat af t.o.v. 2023 omdat de binnenlandse vraag matigt en netto-uitvoer pas geleidelijk verbetert

## Reële bbp-groei

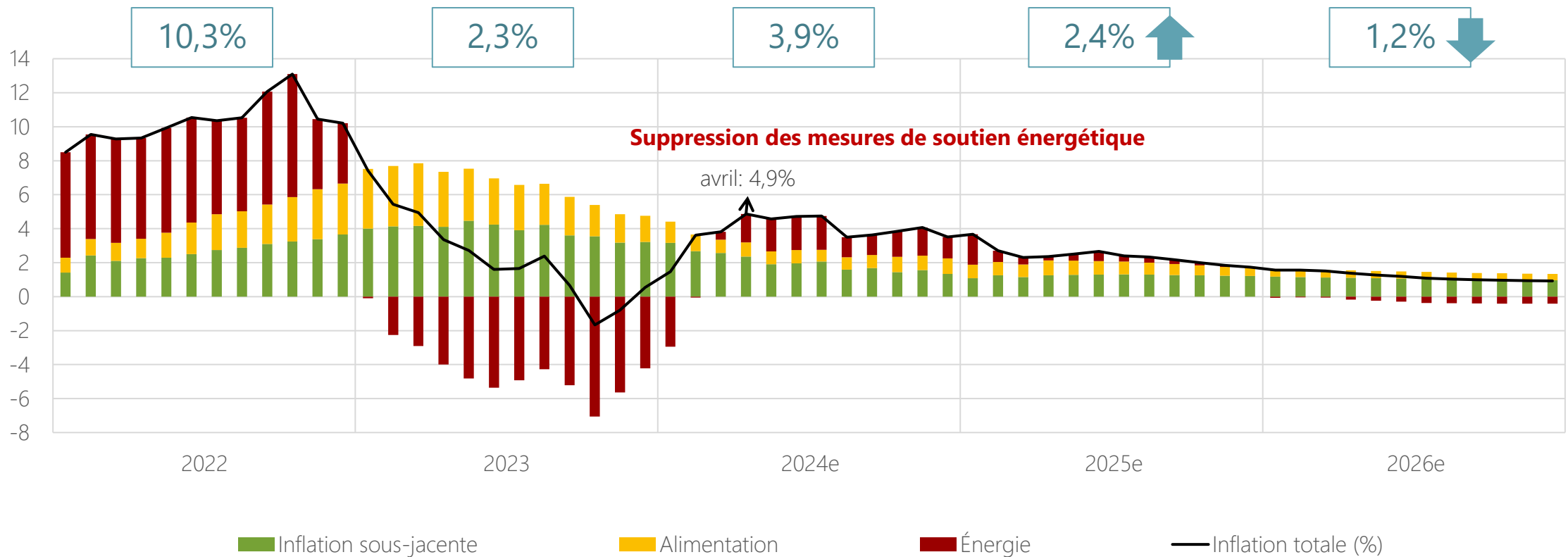
(bijdragen aan de bbp-groei op jaarbasis, tenzij anders vermeld)



# La hausse de l'inflation totale en 2024 est imputable aux prix de l'énergie (+ facteur technique: suppression des mesures gouvernementales)

## Inflation totale

(contributions à l'inflation totale en points de pourcentage, sauf mention contraire)

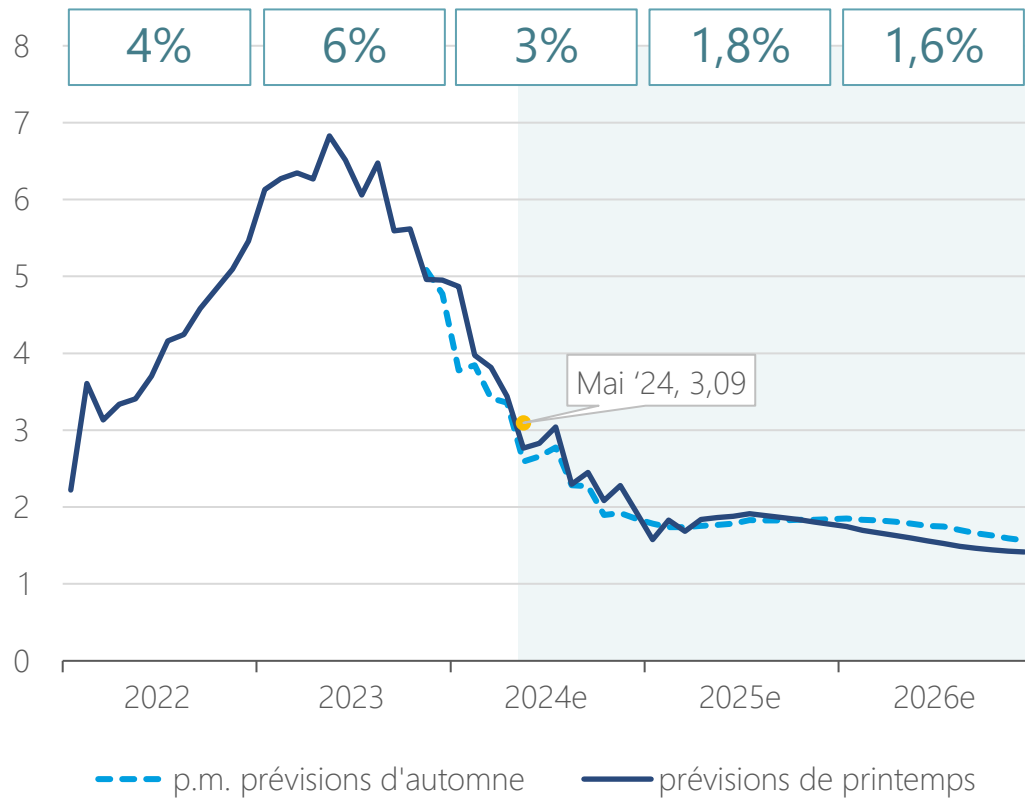




# L'inflation sous-jacente continue de baisser, même si le processus est plus lent pour les services

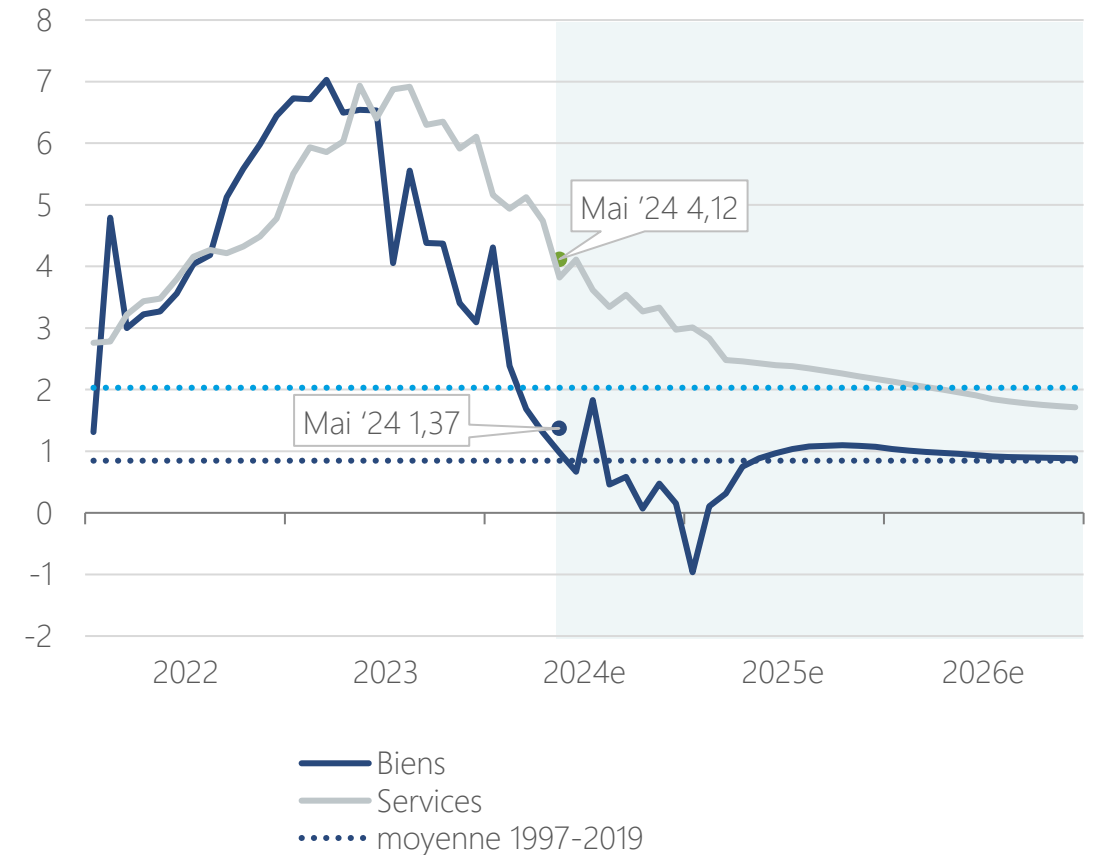
## Inflation sous-jacente

(taux de variation annuelle, IPCH)



## Inflation des services et des biens industriels non énergétiques

(taux de variation annuelle, IPCH)



# Oude en nieuwe kwetsbaarheden voor de Belgische economie

## Overheidsfinanciën zijn op een onhoudbaar pad

- Tekort van meer dan 4 %, schuld van 105 % bbp
- Ingrijpende begrotingsconsolidatie is nodig

## Groeivoorzichten zijn wat lager dan voor de pandemie

- Potentiële groei zakt onder de 1,5 %
- Belgische voorsprong inzake niveau van de productiviteit kalft trendmatig af

## Woeliger internationale wateren

- Kleine, open economie met grote rol voor energie-intensieve sectoren
- Minder multilateralisme, meer protectionisme en hoge energieprijzen

# Overzicht



Na jaren van crisisbeheer is het tijd om de structurele uitdagingen aan te pakken



**De houdbaarheid van de overheidsfinanciën verzekeren is de topprioriteit**

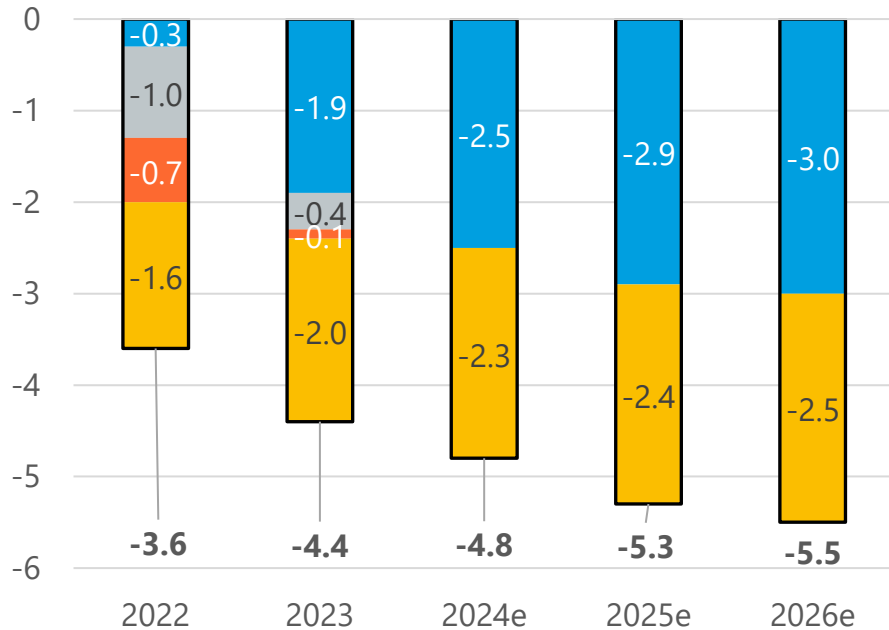


De overheden moeten zorgen voor een omgeving waarin op duurzame wijze welvaart kan worden gecreëerd

# The deficit remains structurally high and the debt ratio is on a rising path

## Budget balance

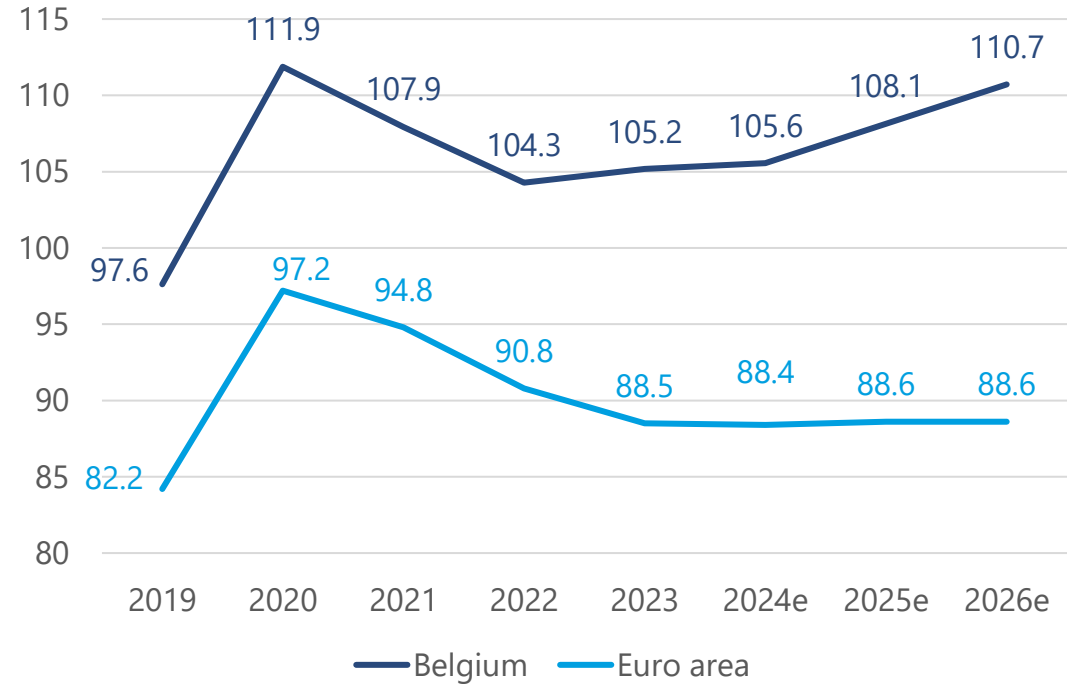
(in % of GDP)



- General government budget balance, of which :
  - Primary balance excluding temporary energy, UA- and COVID-measures
  - Temporary energy and UA crisis-related measures (including financing measures)
  - Temporary COVID-19 measures
  - Interest charges

## Public debt

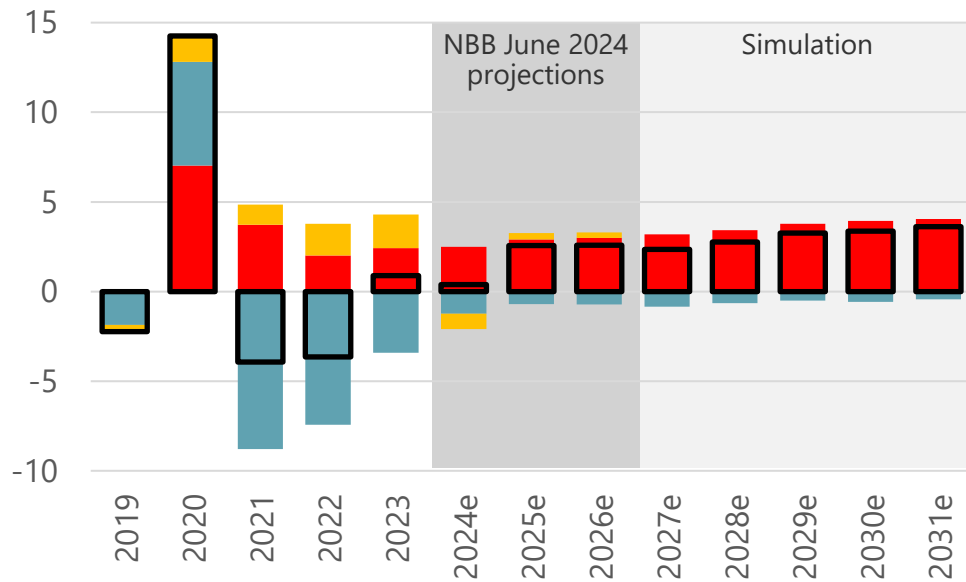
(in % of GDP)



# High primary deficits push up the debt ratio while the favourable interest-growth effect weakens

## Change in the debt ratio

(ppt. GDP)



■ Change in the debt ratio

Contribution of:

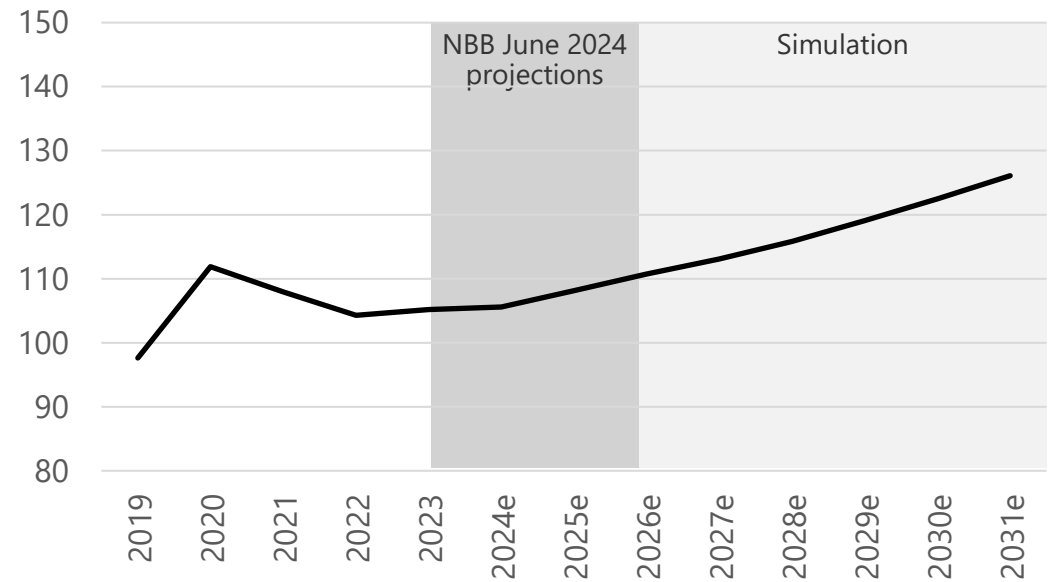
■ Primary balance (inverted sign)

■ Interest-growth differential

■ Exogenous factors

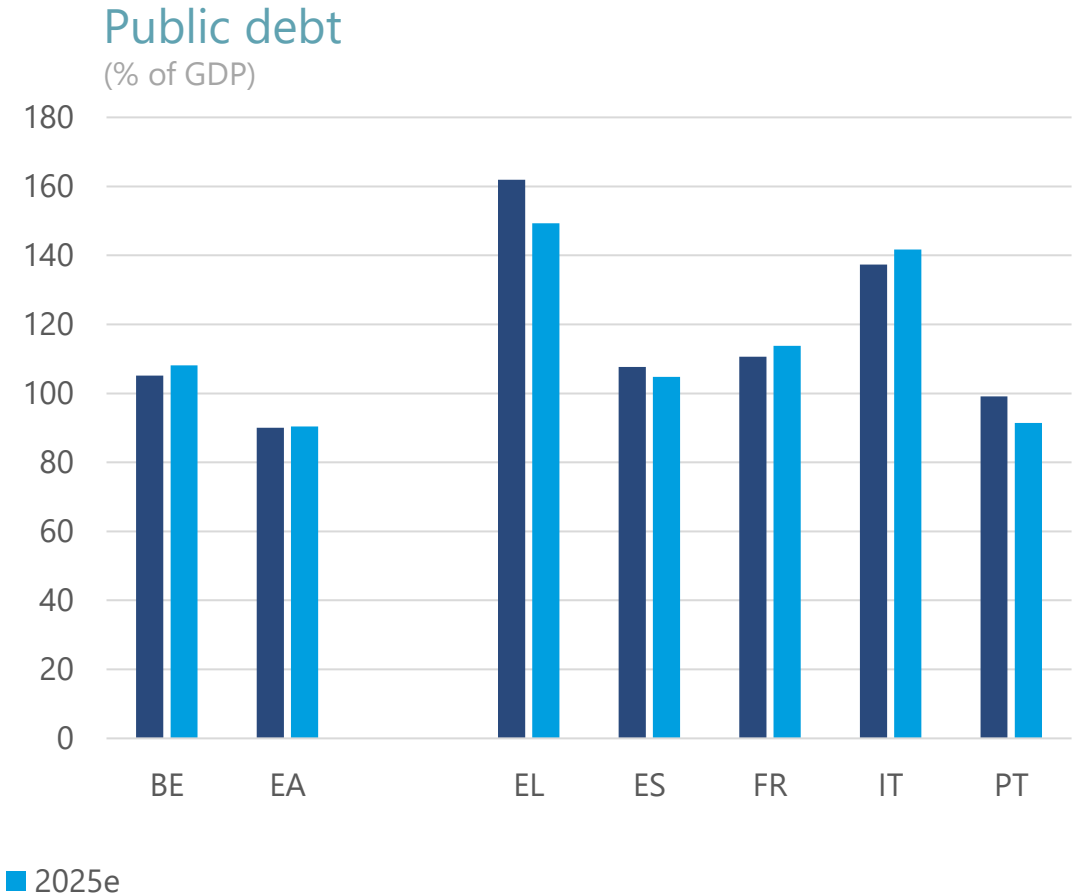
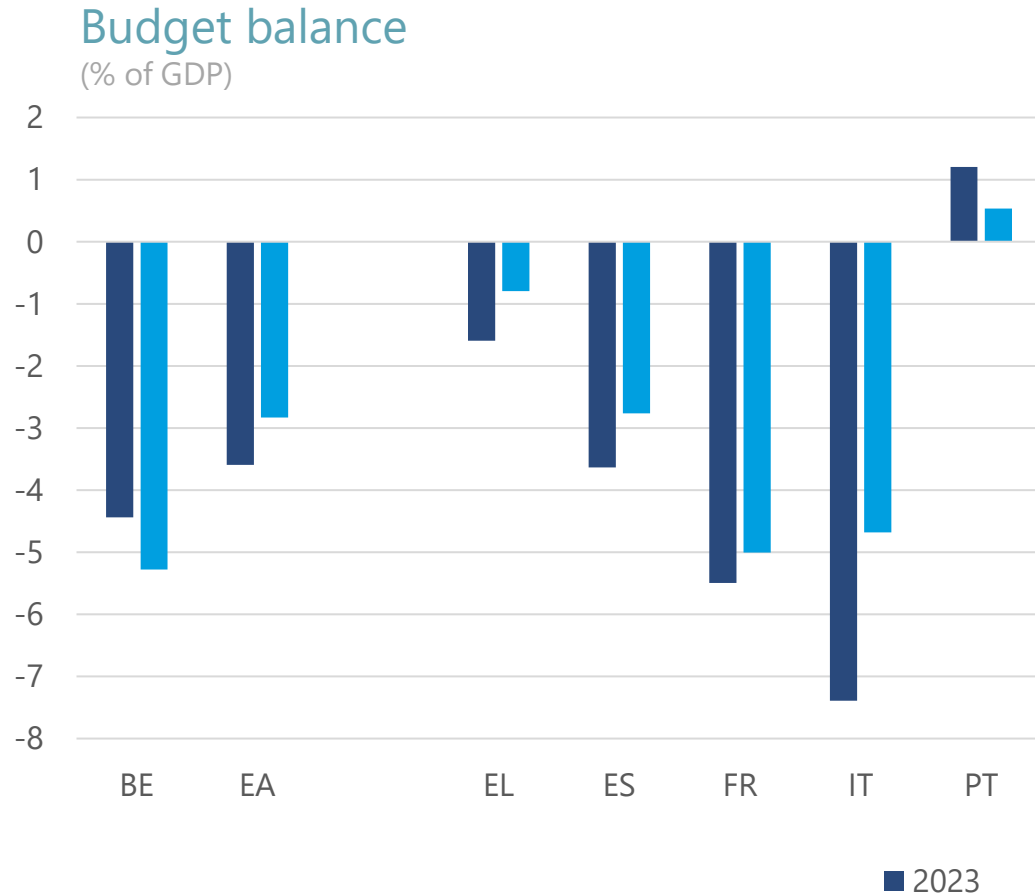
## Debt ratio

(% GDP)



— Debt ratio

# Public finances are projected to develop less favourably in Belgium than in other high debt countries



# Het is belangrijk de schuld af te bouwen

## Europese begrotingsregels

- Nieuw begrotingskader van toepassing
- Houdbaarheidsanalyse van de schuld staat erin centraal

## Een buffer is nodig om met toekomstige tegenslagen om te kunnen gaan

- Kunnen lenen in crisistijden is cruciaal en dat vereist een geloofwaardig plan om de schuld af te bouwen
- Consolidatie onder externe druk is pijnlijker (snel + hoge rentes)

## Lidmaatschap van de monetaire unie

- Eenheidsmunt biedt bescherming bij grote, gemeenschappelijke tegenslagen zoals de pandemie
- Landspecifieke problemen: minder beleidsinstrumenten beschikbaar en markten voor overheidspapier zijn vatbaar voor bruske bewegingen. ECB kan landspecifieke problemen niet aanpakken.

# Het nieuw Europees begrotingskader vormt een gamechanger

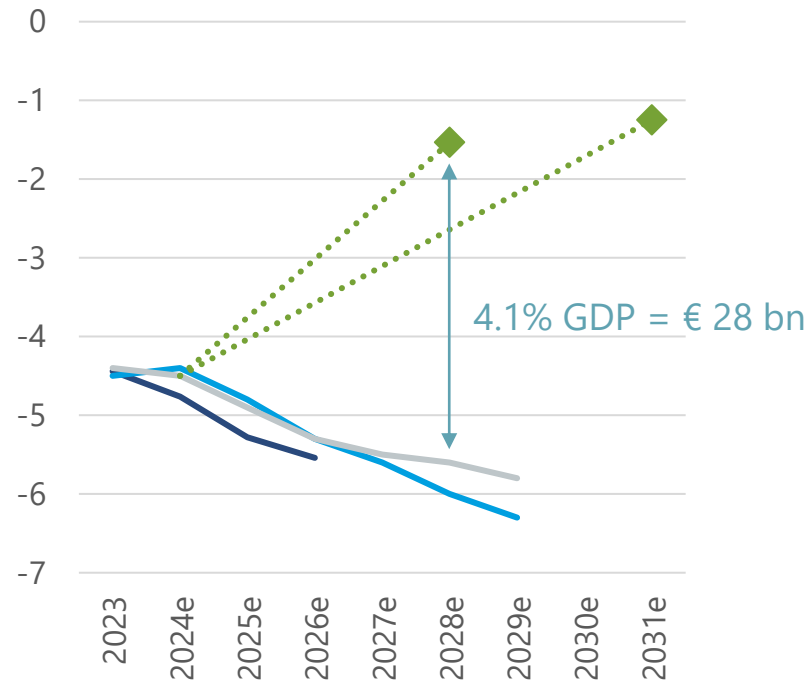
- België moet tegen 20 september (uiterlijk 15 oktober) een **nationaal budgettair-structureel plan voor de middellange termijn** indienen. Dit plan zal vastliggen voor de legislatuur van 5 jaar.
- Daarin staat een **uitgavennorm** centraal, die de houdbaarheid van de overheidsfinanciën garandeert. België zal enkel op het genormeerde uitgaventraject worden geëvalueerd (niet op het begrotingsaldo of de schuldgraad).
- Indien België de uitgavennorm in een bepaald jaar overschrijdt, moet dit in de volgende jaren worden goedge maakt. **Afwijkingen worden niet langer kwijtgescholden.**
- Het aanpassingstraject kan enkel verlengd worden **van 4 tot maximaal 7 jaar op voorwaarde dat** België bepaalde hervormingen en investeringen doet die het groeipotentieel verbeteren en de houdbaarheid van de begroting ondersteunen (inclusief deze uit het 'Recovery and Resilience Plan')
- Binnen België, moet de uitgavennorm worden **verdeeld over de verschillende entiteiten**. De Hoge Raad van Financiën zal hierover midden juli een advies uitbrengen.



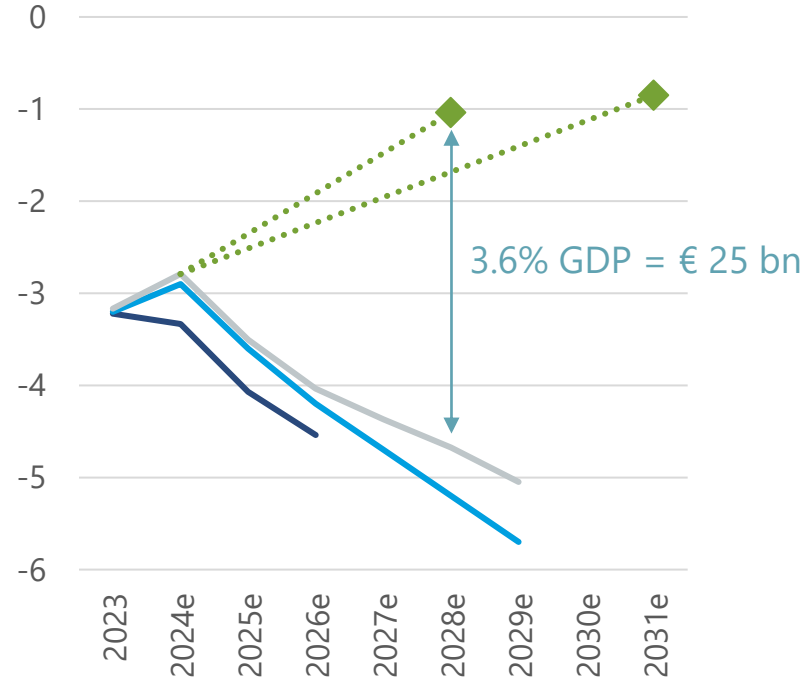
# Budget balance projections are far from reference trajectories EC

(in % GDP)

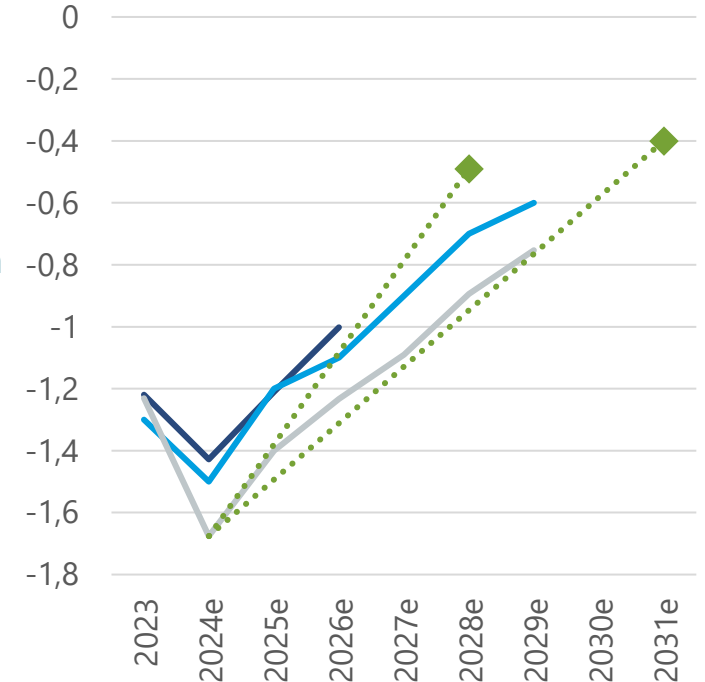
## General government



## Federal authority + social security



## Regions and communities + local authorities



— NBB - June 2024

— MoCo - March 2024

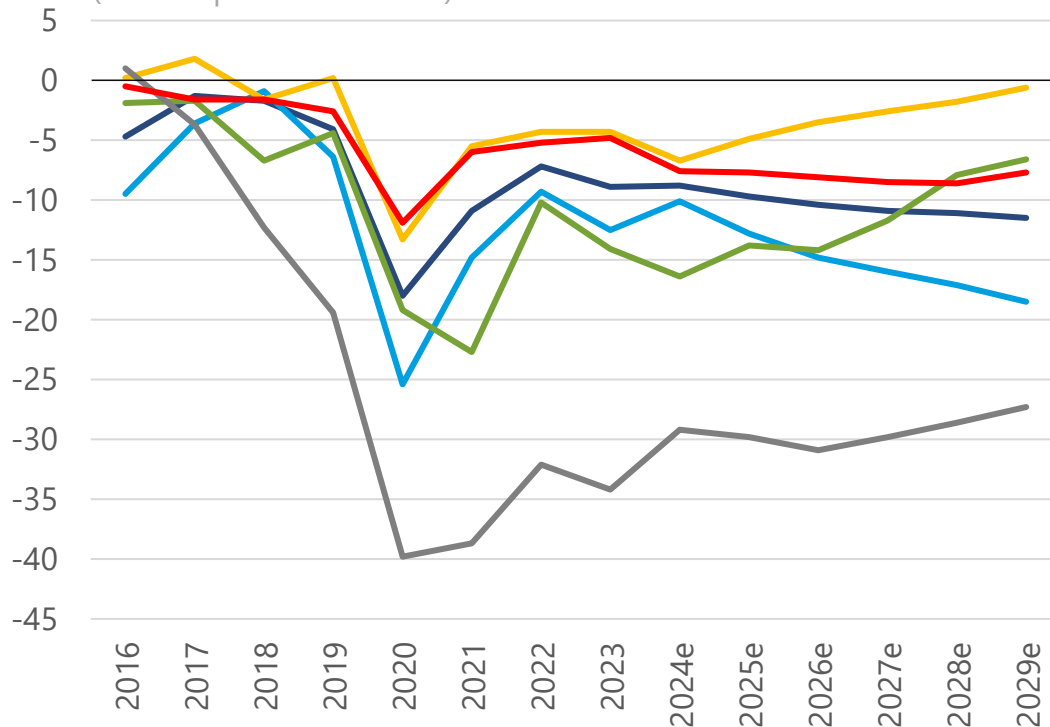
— FPB - June 2024

◆ Structural balance objective for 4/7 year adjustment period according to EC reference trajectory. Indicative and provisional objectives for sub-entities (final objectives to be provided by HCF).  
(confidential)

# All government entities face continuously high deficits and rising debt, except the Flemish Community

## Balance

(% of disposable revenue)



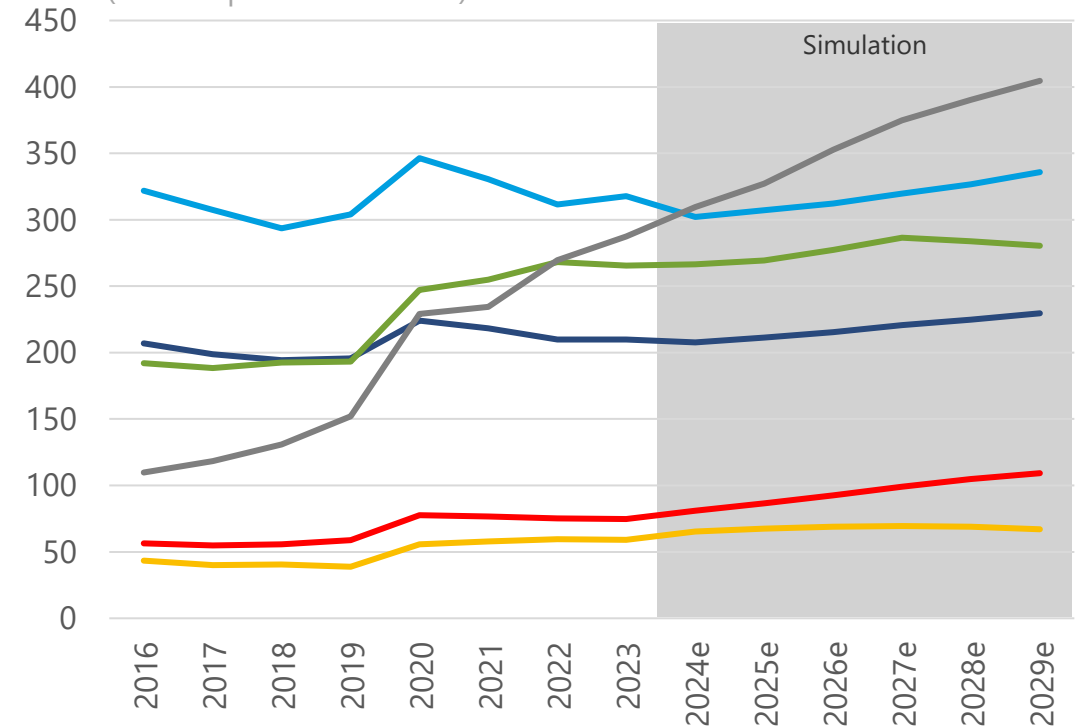
— Belgian government  
— Walloon Region

— Federal government and social security  
— Brussels-Capital Region

— Flemish Community  
— French Community

## Debt

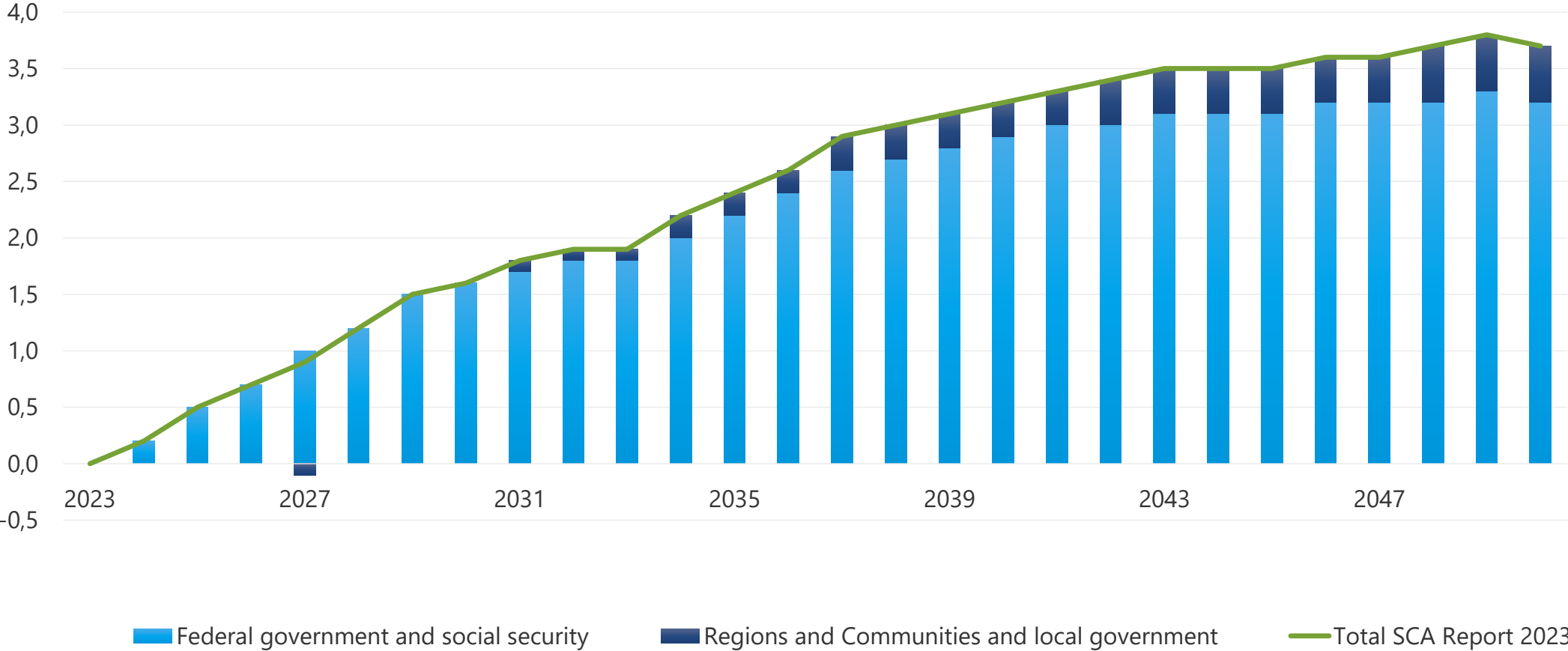
(% of disposable revenue)



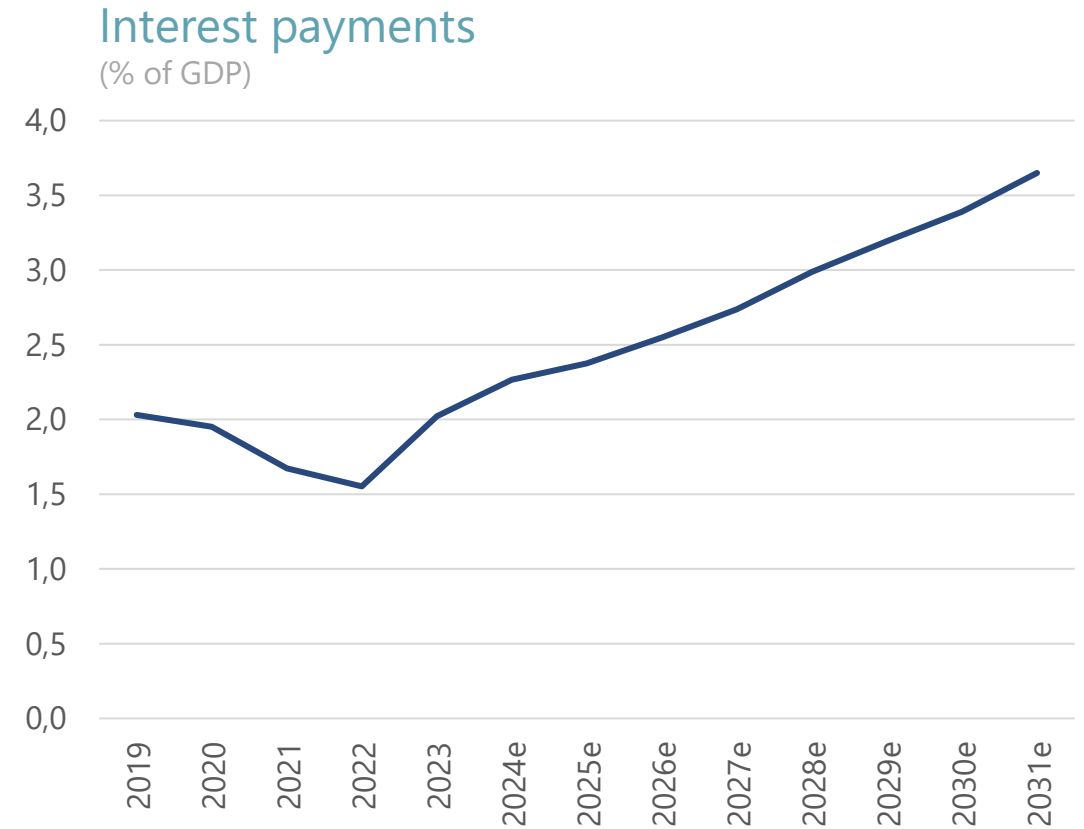
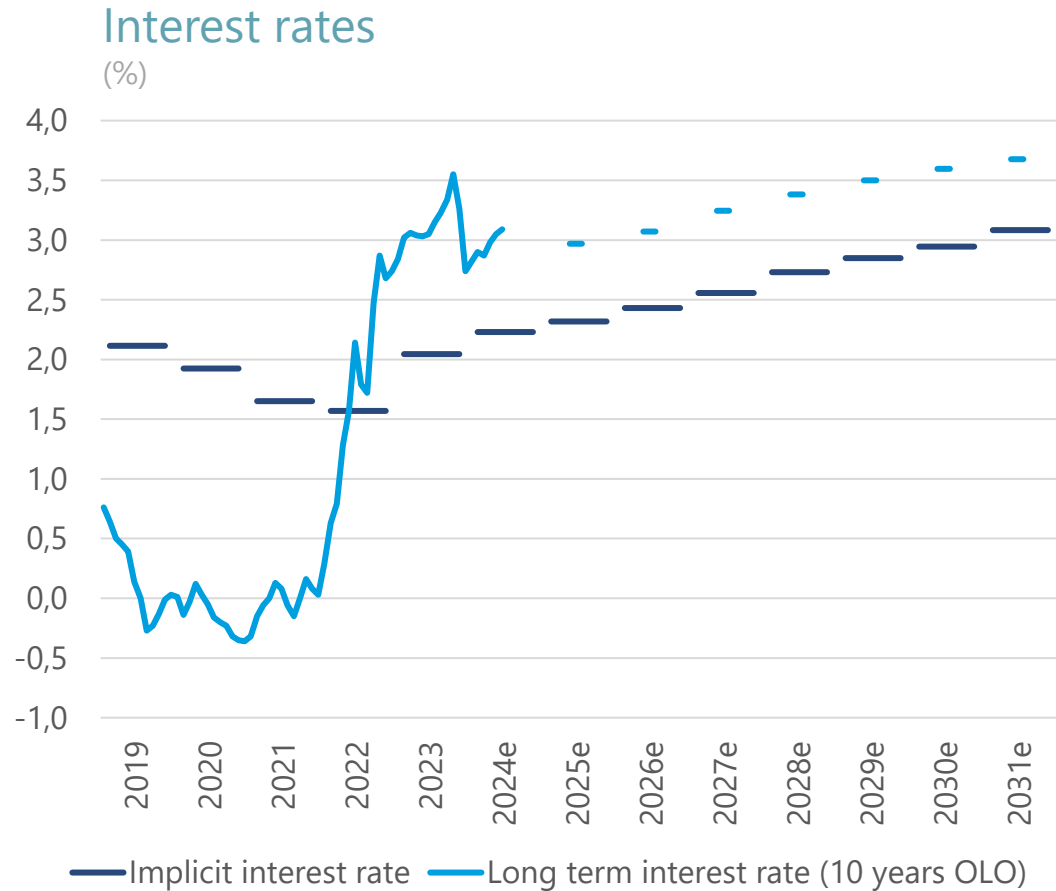
Simulation

# The substantial increase in ageing costs is mainly situated at the federal level

(change in social benefits in percentage points of GDP compared to 2023)

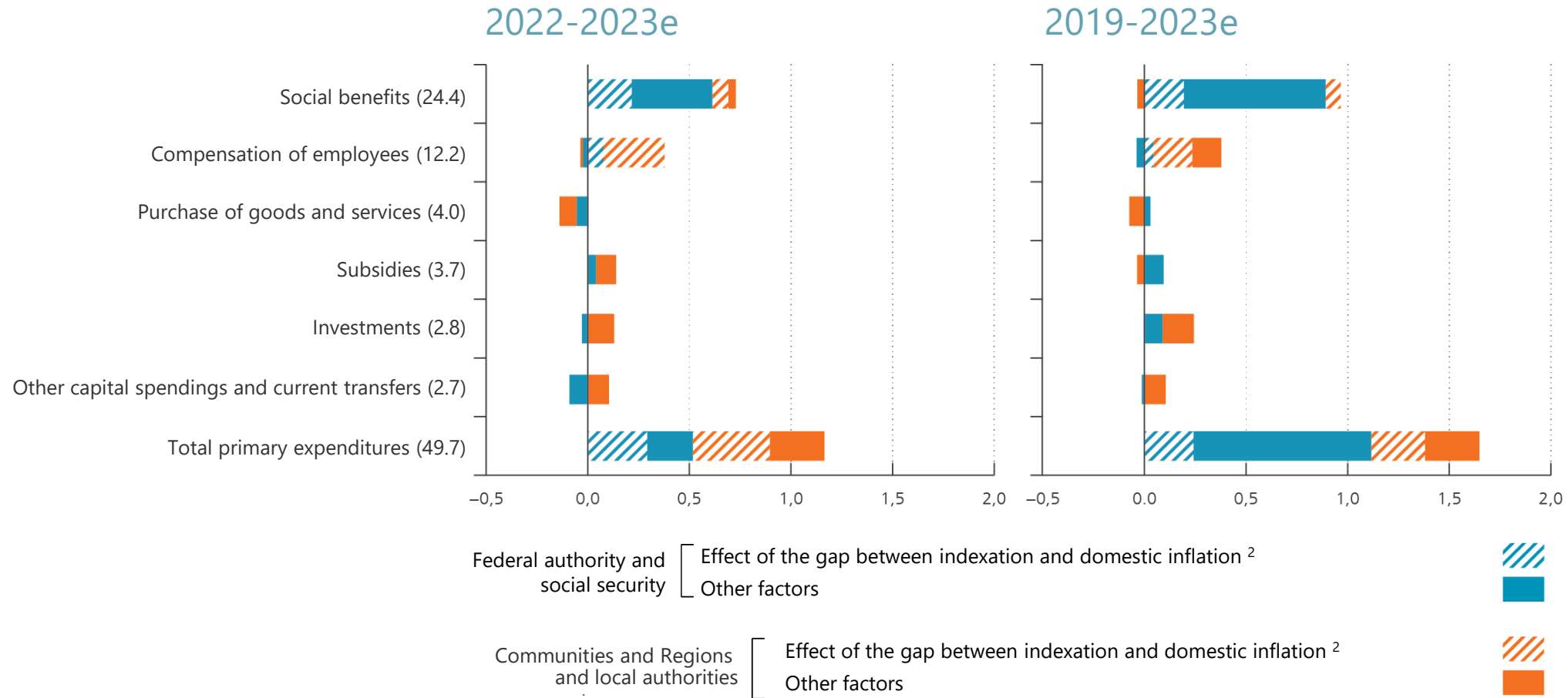


# Rising interest rates will have a gradual effect on interest payments over the next decade



# Social benefits made a major contribution to expenditure growth

(underlying change<sup>1</sup> in percentage points of potential GDP; in brackets: weight of categories as a percentage of potential GDP in 2022)



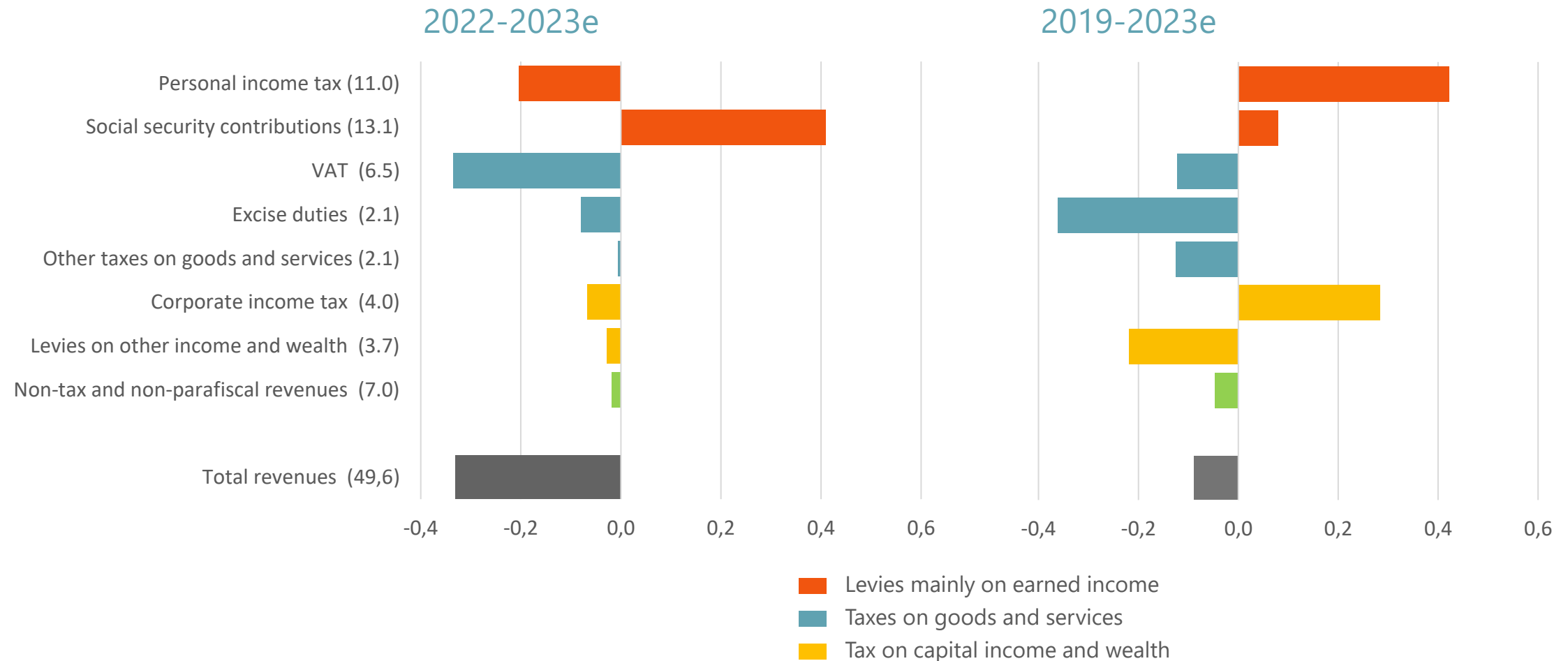
Sources: NAI, NBB.

<sup>1</sup> Change in expenditure excluding temporary measures induced by the COVID-19 pandemic, the Russian invasion of Ukraine and the energy crisis.

<sup>2</sup> Effect of the difference between the level of automatic indexation and that of domestic inflation measured by the GDP deflator.

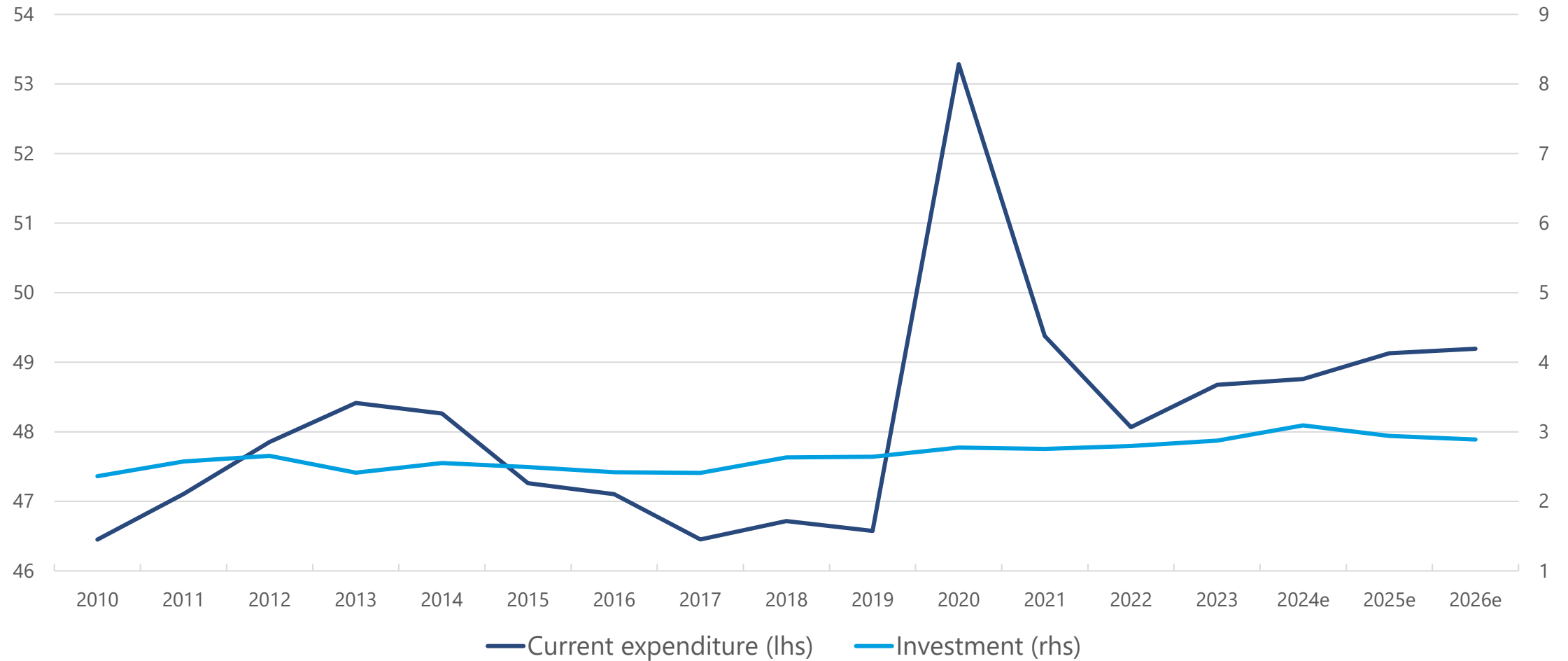
# Revenue has returned to a level close to that of 2019, but with a higher share for labour and a lower share for consumption levies

(Underlying change<sup>1</sup> in percentage points of GDP; in brackets: weight of categories as a percentage of GDP in 2022)



# Current spending is increasing much faster than public investment

(% of GDP)



# België heeft nood aan een intern Stabiliteits- en Groeipact

- Eindelijk onderling **bindende afspraken** tussen entiteiten over begrotingstraject nodig.
- In navolging van Europa, hanteren alle entiteiten best een **uitgavenregel** bij de opmaak en opvolging van hun **meerjarenbegroting**, om de uitgavengroei onder controle te houden.
- Striktere **evaluatie** en eventueel **sanctiemechanisme** bij ontsporingen. *Bygones are no longer bygones.*
- Bovenstaande aspecten van het begrotingskader worden best juridisch verankerd in een **nieuw samenwerkingsakkoord**, dat het samenwerkingsakkoord van 13 december 2013 vervangt.



# Overzicht



Na jaren van crisisbeheer is het tijd om de structurele uitdagingen aan te pakken



De houdbaarheid van de overheidsfinanciën verzekeren is de topprioriteit



**De overheden moeten zorgen voor een omgeving waarin op duurzame wijze welvaart kan worden gecreëerd**

# Een omgeving waarin duurzame welvaart kan worden gecreëerd

De aanbodzijde van de economie versterken zorgt voor minder moeilijke begrotingsinspanning

Nood aan ruim voorradige en competitief geprijsde productiemiddelen

- Energie en arbeid zijn pijnpunten

Efficiënte inzet van de middelen

- Trage groei van de productiviteit

Transitie naar klimaatneutraliteit vraagt coherente beleidsmix die de kosten minimaliseert

# Energie en kritieke grondstoffen moeten voldoende beschikbaar zijn

Europa en België zijn hiervoor afhankelijk van een handvol uitvoerende landen

## Afhankelijkheid van fossiele brandstoffen afbouwen

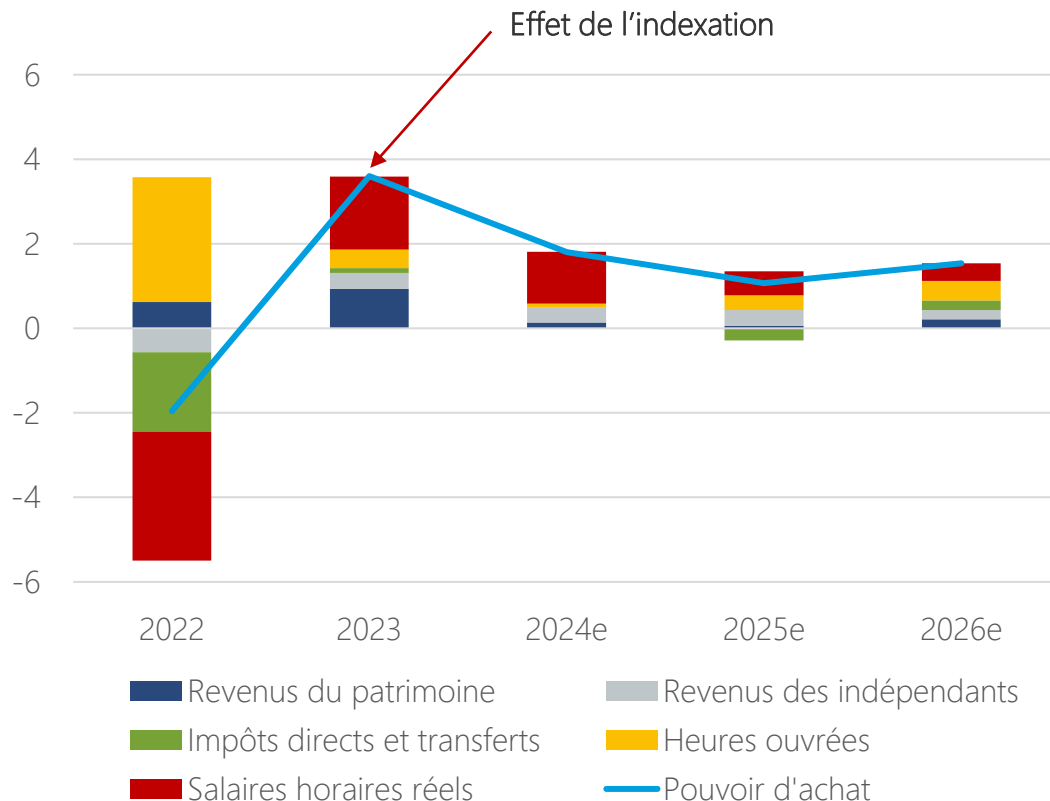
- Vraag afremmen (prijssignaal via fiscaliteit) en voldoende aanbod van andere energie
- Elektrificatie vraagt consequente keuzes: investeren in transport en distributie, lagere prijs voor eindverbruikers om elektrificatie rendabel te maken

## Concurrentievermogen met het buitenland is een aandachtspunt

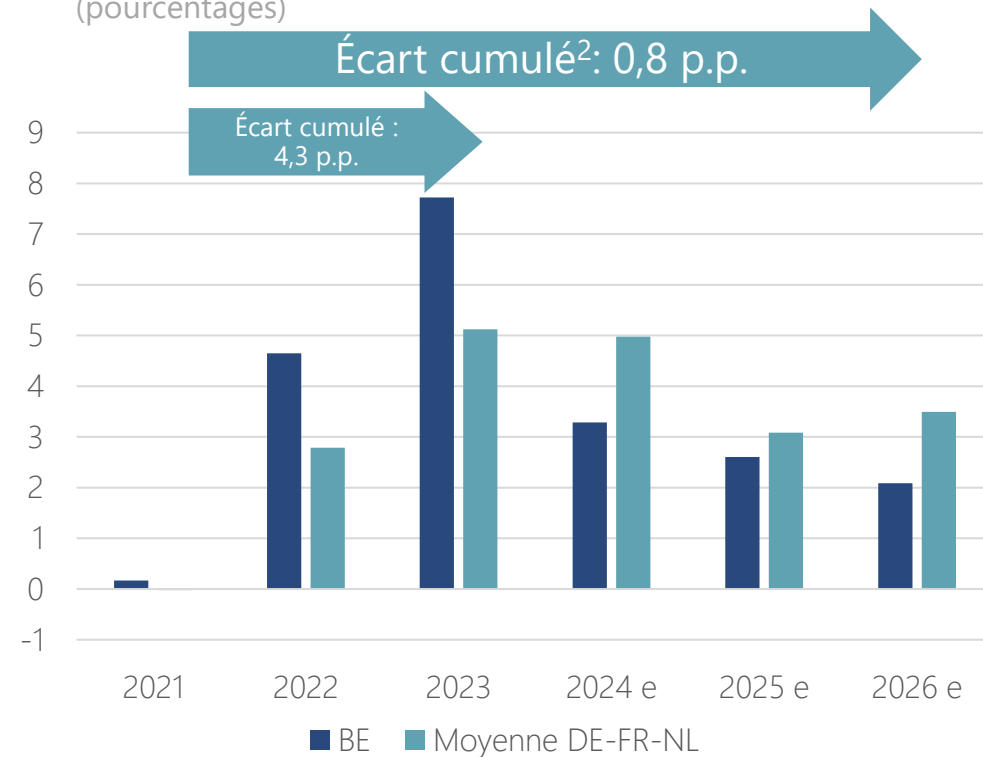
- Energie is duur in België: zowel vergeleken met andere EU-landen (voor elektriciteit) als met andere blokken (voor gas en koolstofvrije brandstoffen)
- Klimaatambities, een open Europese economie en de Europese eenheidsmarkt met een gelijk speelveld tussen lidstaten: drie moeilijk te verenigen doelstellingen

# Indexering ondersteunt de koopkracht maar ten koste van een tijdelijke loonkostenhandicap

Pouvoir d'achat des ménages  
(pourcentages de variation)



Croissance des coûts salariaux horaires dans le secteur privé<sup>1</sup>  
(pourcentages)



p.m. si la comparaison débute en 2019 (écart salarial ≈ 0), l'écart cumulé est encore de 0,9 % en 2026

<sup>1</sup> Le concept de comptabilité nationale est utilisé pour garantir la comparabilité avec les trois pays voisins.

<sup>2</sup> Écart cumulé entre la croissance des coûts salariaux horaires BE et la moyenne des pays voisins au cours des années considérées. Cela ne correspond pas nécessairement au calcul officiel du handicap salarial effectué par le CCE.

# Loonvorming vraagt permanente alertheid

**Indexering en sterk gereguleerde loononderhandelingen gaan hand in hand**

**Dat voorkomt onder normale omstandigheden een langdurige ontsporing van het concurrentievermogen**

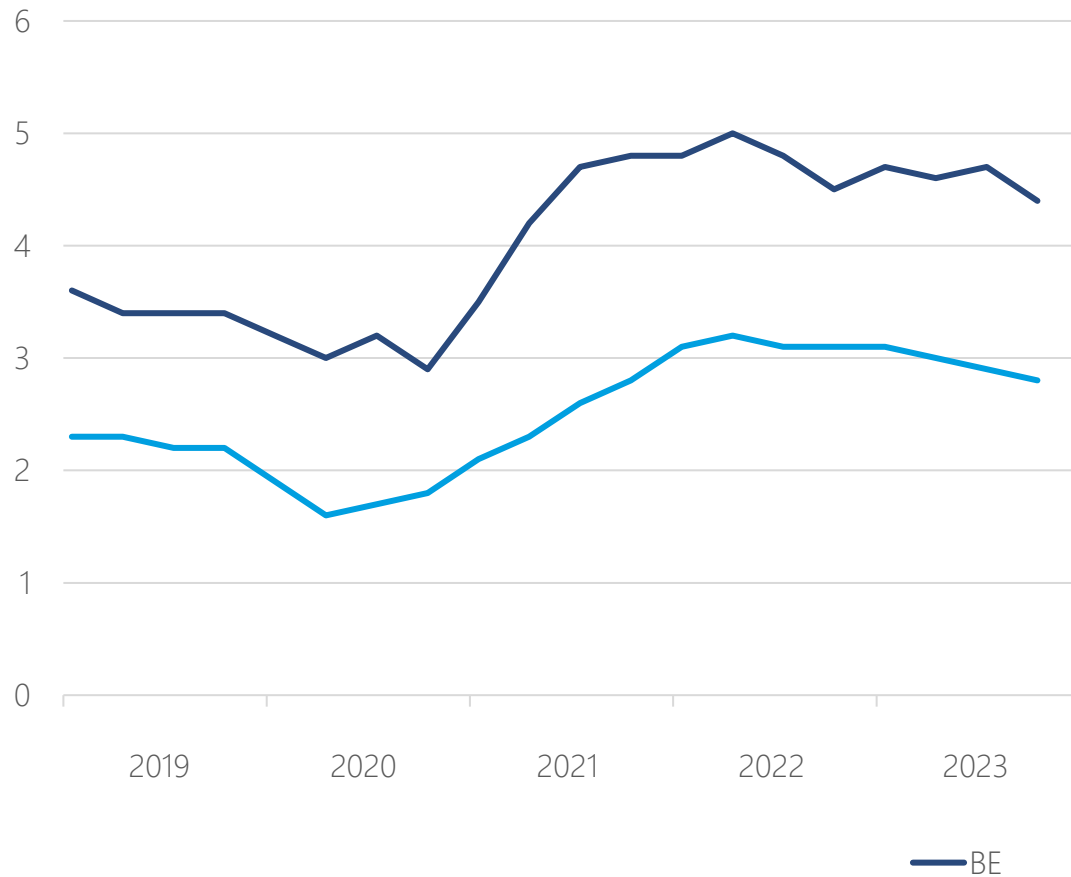
**Er zijn wel kwetsbaarheden:**

- Aanhoudend hoge invoerprijzen kunnen wel voor te dure arbeid en langdurige loonkostenhandicap zorgen
- Weinig marge voor loondifferentiatie tussen bedrijven door gewaarborgde indexering
- De indexering biedt niet dezelfde bescherming van de koopkracht voor iedereen
- Minder veranderingen in de werkelijke energie-uitgaven dan de gemeten energie-inflatie

# Bedrijven komen handen tekort

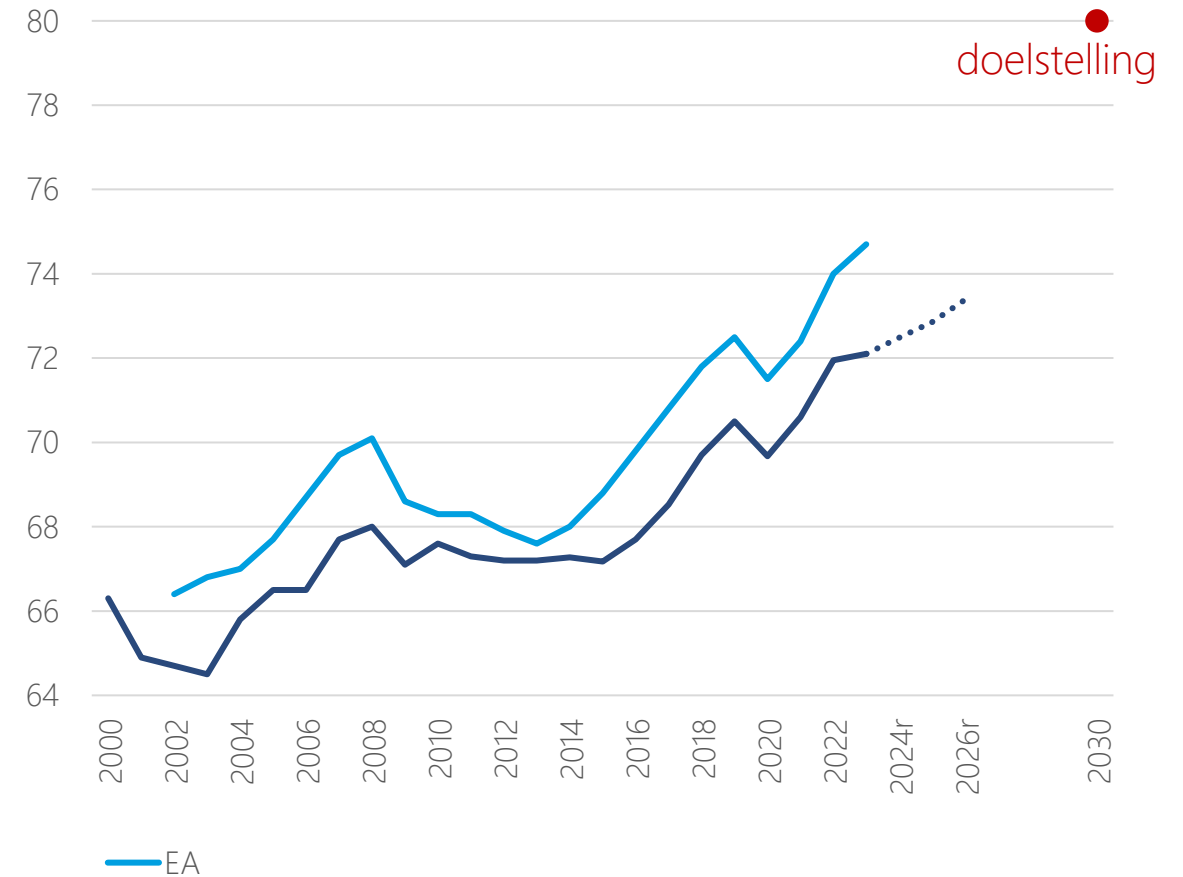
## Vacaturegraad

(seizoengezuiverd, laatste observatie is voor 2023K4)

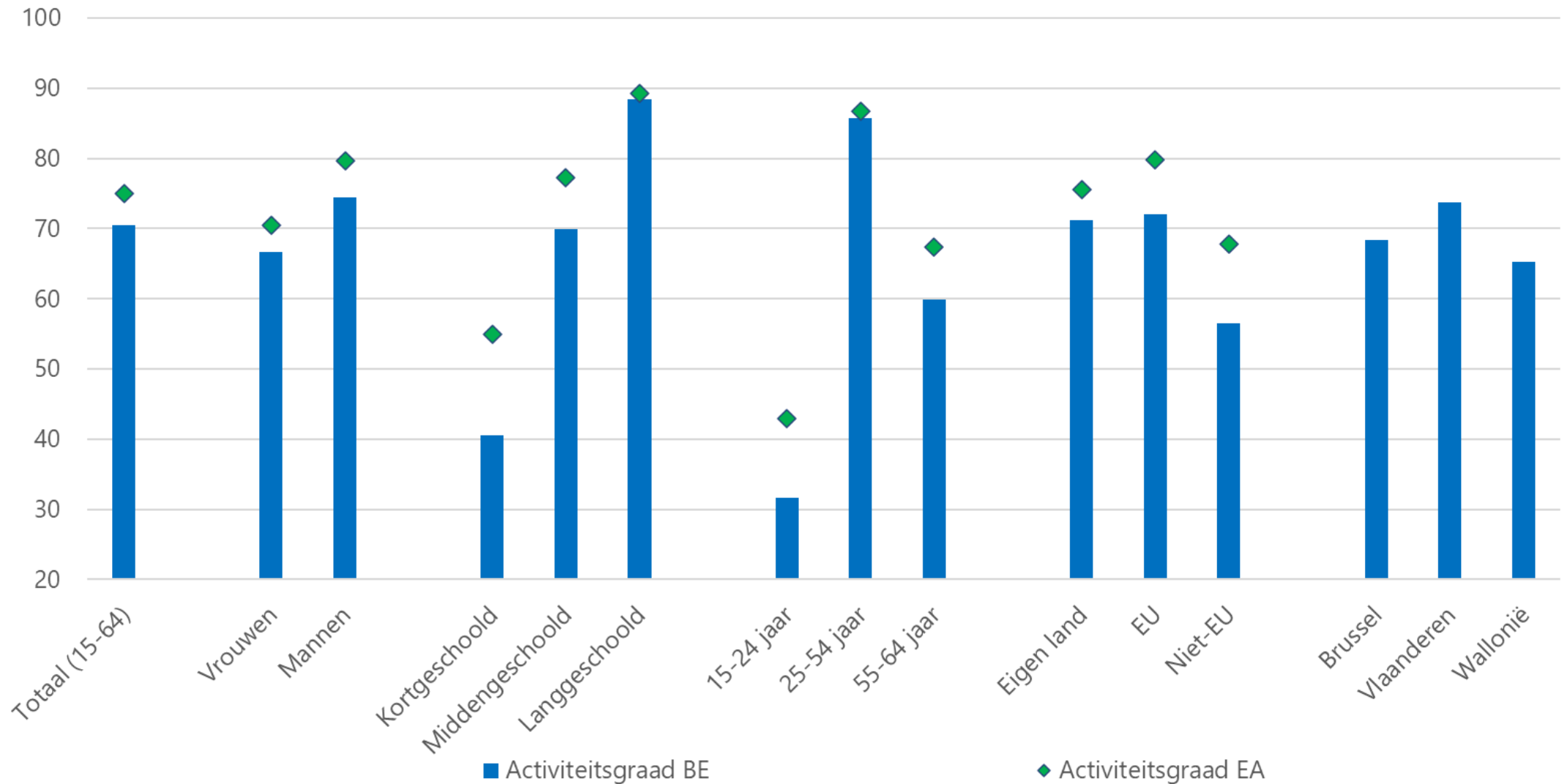


## Werkgelegenheidsgraad

(werkenden in % van de bevolking op arbeidsleeftijd (20-64 jaar))



# De activiteitsgraad opkrikken is cruciaal



# Meer mensen langer aan de slag: aanpak nodig op vele vlakken

## Werkzoekenden naar ruim voorradige vacatures begeleiden

## Werken doen lonen vraagt een heldere, transversale beleidslijn

- Fiscaliteit
- Uitkeringen en voordelen in functie van het inkomen, niet het statuut
- Pensioenbeleid

## Voortgezette opleiding en bijscholing

## Langdurig zieken

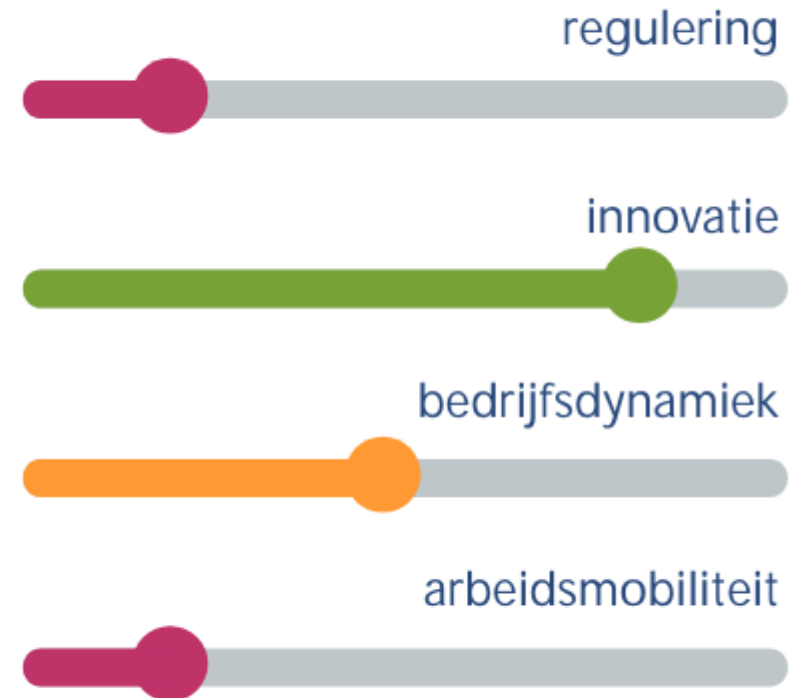
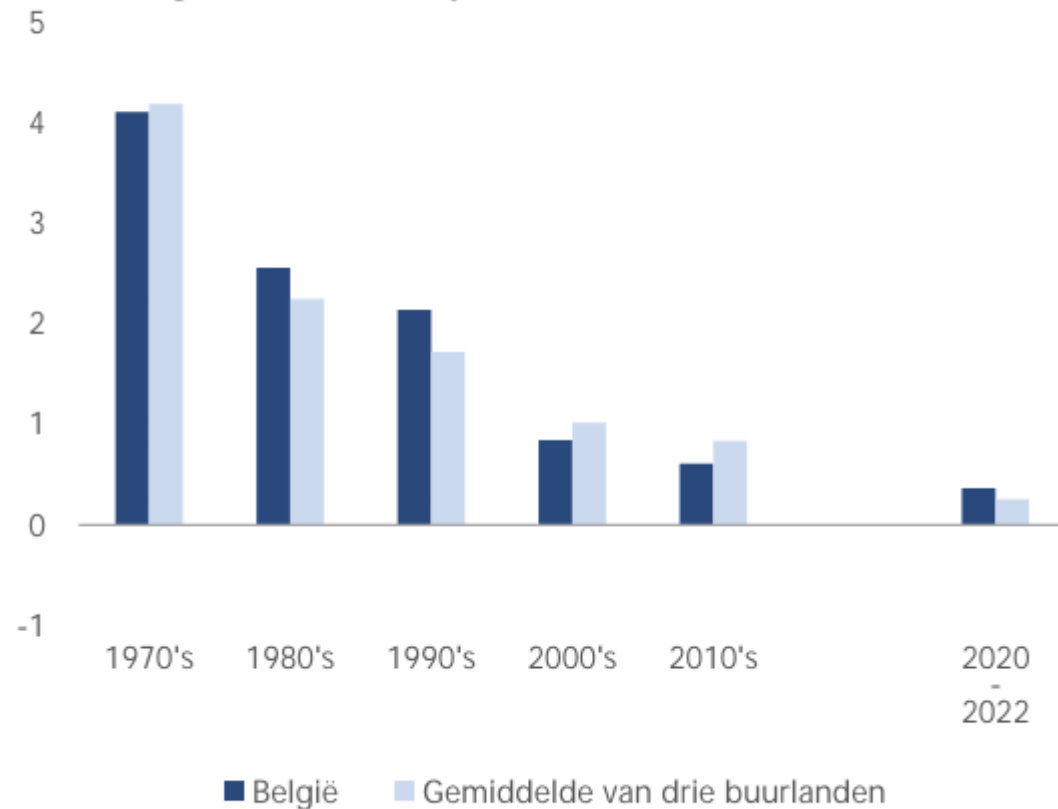
- Vele actoren zijn betrokken
- Zowel preventie als snellere re-integratie zijn belangrijk

## Toegankelijke en betaalbare kinderopvang, ook voor werkzoekenden



# Productiviteitsgroei gaat in dalende lijn

Groei van het bbp per gewerkt uur  
(links: groei in % over tien jaar)



# Er is geen toverformule om de productiviteit op te krikken

## Complex regelgevend kader en belastingsysteem, onvoorspelbare procedures

## Voldoende concurrentie op de product- en dienstenmarkten zorgt voor

- lagere prijzen, ruim aanbod en goede dienstverlening
- optimale allocatie van productiemiddelen. Gecentraliseerde loonvorming zorgt al voor weinig differentiatie tussen bedrijven en het gevaar dat arbeid vast komt te zitten in weinig productieve activiteiten

## Innovatie omzetten in productiviteit

- Uitgaven voor R&D zijn hoog maar geconcentreerd
- Betere spreiding van innovatie in de economie vraagt ook een bredere innovatiecultuur en –mindset
- Buitenlandse bedrijven brengen nieuwe technieken mee: ook daarom aandacht voor concurrentievermogen

## Goed onderwijs is de sleutel voor de toekomstige productiviteit

- Basisvaardigheden gaan achteruit
- Weinig jongeren kiezen voor STEM

# De klimaattransitie vraagt een kostenefficiënte beleidsmix

## Klimaatneutraal produceren heeft een kostprijs maar

- de klimaatverandering laten gedijen zorgt voor grotere kosten (fysieke en transitierisico's)
- de kosten zijn beheersbaar voor de economie in z'n geheel (2.5-3.5% bbp), maar verschillen tussen sectoren

## Aandachtspunten bij uitzetten van beleid

- Kosten-batenanalyse van de verschillende beleidsopties noodzakelijk
- Prijs op broeikasgasuitstoot stuurt de economie naar een kostenminimaliserende aanpak, regulering is best technologie-neutraal en gericht op de doelstelling van decarbonisatie
- Sommige gezinnen worden meer getroffen: risico voor rechtvaardigheid en maatschappelijk draagvlak voor de noodzakelijke transitie
- Concurrentievermogen van de Europese bedrijven op uitvoermarkten

# Diverse beleidsdomeinen werken in op de woningmarkt

## De woningmarkt koelde af maar de betaalbaarheid verslechterde door hogere rente

- Langere looptijden gaven wel ademruimte
- Aandeel startende kopers bleef ook stabiel
- Huurprijzen bleven achter bij de groei van de inkomens

## Betaalbaar wonen vraagt meer aanbod van woningen

- Regulering, verdichting en meer woningbouw door de overheid zijn sporen
- Steun voor de vraag of prijsinterventies zijn geen volwaardig alternatief

## Kostenefficiënte aanpak van de vermindering van emissies van woningen?

- Nu is er sterke focus op verlaging van de warmtevraag en betere energie-efficiëntie
- Aandacht voor decarbonisatie van de verwarming, werkelijk energieverbruik, emissies gedurende de hele levenscyclus ⇒ snellere en goedkopere klimaattransitie